

LAYİHƏNİN İSTİQAMƏTİ: "Azad sahibkarlığın və liberal iqtisadiyyatın təşviqi"

Vergi güzəştləri iqtisadi inkişafa xidmət edir

Respublikamızda həyata keçirilən vergi siyasəti təkcə büdcə gəlirlərini təmin etməyi nəzərdə tutan fiskal məqsədlərə deyil, həmçinin sahibkarlığın inkişafını stimullaşdırmaq, vergi ödəyicilərinin hüquqlarının genişləndirilməsi kimi mühüm vəzifələrə xidmət edir. Vergi qanunvericiliyində edilmiş dəyişikliklərin böyük əksəriyyəti vergi ödəyicilərinin hüquq və mənafelərinin qorunması ilə bağlıdır.

Vergi Məcəlləsində vergi sistemi, vergitutmanın ümumi əsasları, vergilərin müəyyən edilməsi, ödənilməsi və yığılması qaydaları, vergi ödəyiciləri və dövlət vergi orqanlarının, habelə vergi münasibətlərinin digər iştirakçılarınin vergitutma məsələləri ilə bağlı hüquq və vəzifələri, vergi nəzarətinin forma və metodları, vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyət və digər qaydalar təkmilləşdirilib.

Ümumiyyətlə, son illər ölkəmizin iqtisadi fəallığının artmasında həyata keçirilən vergi siyasəti, bu siyasətin əsas istiqamətlərindən biri olan vergi yükünün azaldılması mühüm rol oynayır. İqtisadi siyasətin əsas prioritetlərindən biri sahibkarlığı dəstəkləmək və sahibkarlıq subyektlərinin fəaliyyətini stimullaşdırmaq, özəl istehsal sahələrinin inkişafı üçün mübit şərait yaratmaq, qeyri-neft sektorunun davamlı inkişafını təmin etməkdən ibarətdir. Bu məqsədlə davamlı olaraq dövlət tərəfindən sahibkarlara müxtəlif vasitələrlə dəstək göstərilir, onlara əlverişli fəaliyyət üçün geniş imkanlar yaradılır. Bu tədbirlərin əsas istiqamətlərindən biri sahibkarlıq sektoruna vergi güzəştlərinin tətbiqi ilə bağlıdır.

Xatırladaq ki, «Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına müddətli vergi güzəştlərinin verilməsi haqqında» Qanuna edilmiş müvafiq dəyişikliklər kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı ilə məşğul olan (o cümlədən sənaye üsulu ilə) hüquqi və fiziki şəxslər 2014-cü il yanvarın 1-dən etibarən daha 5 il müd-

dətə bir sıra vergiləri ödəməkdən azad edilə bilər.

Xatırlatmaq lazımdır ki, «Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına müddətli vergi güzəştlərinin verilməsi haqqında» Qanuna görə, 2001-ci il yanvarın 1-dən kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı ilə məşğul olan (o cümlədən sənaye üsulu ilə) hüquqi şəxslər Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş hüquqi şəxslərin mənfəət vergisini, əlavə dəyər vergisini, sadələşdirilmiş sistem üzrə vergini və həmin fəaliyyət prosesində istifadə olunan obyektlərdən əmlak vergisini ödəməkdən, fiziki şəxslər isə əlavə dəyər vergisini və həmin fəaliyyət prosesində istifadə olunan obyektlərdən əmlak vergisini ödəməkdən azad dirlər. Qanuna 2008-ci il noyabrın 25-də edilmiş sonuncu dəyişikliyə əsasən, həmin müddət 2014-cü il yanvarın 1-dək uzadılıb. Bu şəxslər digər fəaliyyət növləri ilə məşğul olduqda Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin müddəalarına uyğun şəkildə həmin fəaliyyət üzrə vergiyə cəlb edirlər. Bundan əlavə, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı ilə məşğul olan (o cümlədən sənaye üsulu ilə) fiziki və hüquqi şəxslər müzdlü işlə əlaqədar ödəmə mənbəyindən tutulan vergini ödəməlidirlər.

Güzəştlər kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı ilə məşğul olan şəxslərə aid olunmur. Başqa sözlə, həmin güzəştlər, misal üçün, süd məhsulları və yem istehsalı, balıq, pendir, qurudulmuş meyvə, ot satışı ilə məşğul olan müəssisələrə şamil edilmir. Statistika Komitəsinin təsnifatına əsasən, süd kənd təsərrüfatı məhsullarına, süd məhsulları isə emal sənayesi məhsullarına aid edilir. İqtisadi ekspertlərin fikrin-

linin stimullaşdırılması, habelə arzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi zərurətini nəzərə alaraq müəyyən zaman intervalında belə güzəştləri məqbul sayır. Vergi güzəştlərinin tətbiqində məqsəd aqar respublika kimi müsbət ənənələrə malik Azərbaycanda kənd təsərrüfatını qeyri-neft sektorunun aparıcı istiqamətlərindən birinə çevirməkdir. Vergi güzəştlərinin tətbiqi zamanı ölkədə kənd təsərrüfatının inkişafı ilə bağlı bəzi obyektiv problemlərin olduğu, iri fermer təsərrüfatlarının, kooperativlərin sayının azlığı, bu sahənin ümumi daxili məhsulda payının aşağı olması və digər amillər də nəzərə alınır.

Vergi güzəştlərinin mühüm nəticəsi olaraq 2015-ci ilin birinci yarısı sahibkarlıq mühitinin yaxşılaşması, yeni müəssisələrin istifadəyə verilməsi və digər əlamətdar iqtisadi hadisələrlə yadda qalıb. Vergi güzəştləri son illərdə sənaye texnoparkla-

manatı ötür. Kənd təsərrüfatı müəyyən bir inkişaf səviyyəsinə çatanaq bu güzəştlərin tətbiqi məqbul sayılır. Güzəştlərin növbəti dəfə uzadılması kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının stimullaşdırılmasına hesablanıb. Vergi güzəştləri kənd təsərrüfatı sahəsində iri fermer təsərrüfatlarının, kooperativlərin yaranmasından, bu sahənin bəli bir inkişaf mərhələsinə çatmasından sonra lağv oluna bilər. Torpaqların şoranlaşması, meliorasiya problemi, məhsuldarlığın aşağı olması, məhsulun satışında yaranan problemlər və digər amillər nəzərə alınaraq, kənd təsərrüfatı 2019-cu ilədək vergilərdən azad edilib.

Əlbəttə, bu, vergitutma bazasının genişləndirilməsi nöqtəy-nəzərindən optimal addım sayılmasa da, hökumət kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsa-

rının inkişafına daha çox təkən verib və texnoparklara yatırılan sərmayələrin artım dinamikası, eyni zamanda xarici investorların bu sahəyə marağı bunun əyani göstəricisi sayıla bilər. Qeyd edək ki, Vergi Məcəlləsində edilmiş dəyişikliklərə əsasən, sənaye texnoparklarının rezidentləri olan fiziki şəxslər 2-13-cü ildən 7 il müddətinə əmlak və torpaq vergisini ödəməkdən azad olunublar.

Texnoparklara tətbiq olunan vergi rejimi xarici investorların 2013-cü ilin əvvəllərindən başlayaraq Azərbaycana marağını daha da artırıb və öten müddət ərzində Cənubi Koreyanın, Qazaxıstanın, Türkiyənin, Rusiyanın, Ukrayna və digər ölkələrin nüfuzlu iş adamları Sumqayıtdakı texnoparkda olub, bu sahəyə investisiya qoymaq planlarını bildiriblər. Eyni zamanda, vergi

güzəştləri sayəsində texnoparkın istehsal döviyyəsinin və yeni istehsal sahələrinin artması üçün mübit şərait yaranıb. Hazırda Sumqayıt texnoparkında çalışan işçilərin sayı 5 min nəfər təşkil edir və yaxın 5 ildə bu rəqəmin 10 minə çatdırılması nəzərdə tutulur.

Vergi Məcəlləsinə edilmiş əlavə və dəyişikliklərə əsasən, körpələr evləri, körpələr evi-uşaq bağçaları, xüsusi uşaq bağçaları və uşaq evləri 10 il müddətinə hüquqi şəxslərin mənfəət vergisini və sadələşdirilmiş vergini ödəməkdən azad edilmişlər. Bu güzəşt gələcəkdə ölkəmizdə yeni uşaq bağçalarının, körpələr evlərinin tikilib istifadəyə verilməsinə, fəaliyyətinə stimül verəcəkdir.

Vergi güzəştləri ölkədə investisiya fəallığının da artmasına səbəb olub və bunu 2014-cü ildə ölkəmizdə iqtisadi artımın sürətlənməsi, milli sahibkarlığın inkişafı fonunda yerli özəl şirkətlər tərəfindən investisiya qoyuluşlarının həcminin çoxalmasına əlverişli şərait yaradıb. Bu dövrdə ölkə iqtisadiyyatına 27 milyard dollar sərmayə qoyulub ki, bu da Azərbaycan iqtisadiyyatında ən yüksək göstəricilərdən hesab olunur. Sərmayə portfelinə daxil investisiyaların artımı Azərbaycanın maliyyə-büdcə imkanlarının güclənməsi ilə yanaşı, yerli iri şirkətlərin kapital ehtiyatlarının yaxşılaşdığını təsdiq edir, ölkə iqtisadiyyatında aktivləşməyə sərtləndirir.

Beynəlxalq təcrübəyə əsasən, investisiyaların artım tempi bilavasitə vergi yükü ilə sıx bağlıdır. Belə ki, vergi ödəyicisindən tutulan vergilərin onun məcmu gəlirinin 30-40 faizindən çox olduqda iqtisadi fəallıq səviyyəsi aşağı düşür, ölkəyə qoyulan investisiyaların həcmi azalır. Son beş il üzrə vergi yükünün səviyyəsinə diqqət yetirsək, ölkəmizdə bu göstəricinin 20 faiz həddini ötmədiyini görmək mümkündür. Bu, Şərqi Avropa, habelə MDB ölkələri olan Rusiya, Ukrayna, Qazaxıstan, Belarus kimi dövlətlərdən aşağıdır. Bu faktor Azərbaycan iqtisadiyyatına sərmayələrin həcmində artmasında əsas vasitələrdən biri hesab oluna bilər.

Həyata keçirilən tədbirlər regionlarda qeyri-neft sektorunun, sahibkarlığın inkişafına təkən verib. Son 5 ilə nisbətən respublikanın şəhər və rayonları üzrə vergi daxilolmalarının 35 faizdən çox artması da bunu göstərir.

S.Mustafayev

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kənd Təsərrüfatı Məsələlərini Tədqiqat və Dəstəkləmə Fonduna tərəfindən ayrılan maliyyə vəsaiti çərçivəsində çap olunub.